

Asia: VN/3063/2020

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Resurs Bank AB Suomen sivuliikkeen puolesta haluamme tuoda lausuntopyyntöni johdosta esiin seuraavaa:

Viranomaisten tiedonsaantioikeus ongelmallinen

Positiivinen luottorekisteri sinänsä on hyvä uudistus, jota luotonantajat ovat jo pitkään ehdottaneet. Sen sijaan saman rekisterin käyttäminen viranomaisten tiedonlähteenä aiheuttaa monia perustuslaillisia ja tietosuojaan liittyviä ongelmia. Vaikkakin ehdotuksen mukaan viranomaisten tiedonsaantioikeuksien ja käsittelytarkoitusten sanotaan olevan tarkkaan rajatut, jättää ehdotus nämä seikat hyvin avoimiksi sekä viittaa lisäksi tulevaisuudessa toteutettaviin uusiin käsittelytarkoituksiin. Positiivinen luottorekisteri tulisi toteuttaa luotonantajia palvelevana rekisterinä, johon viranomaisilla tulee olla tiedonsaantioikeus vain niissä yksittäisissä tapauksissa, joissa nykyinen lainsäädäntö sen sallii.

Viittaamme viranomaisten puutteellisen toimivallan osalta esimerkiksi KHO 2020:8, jossa sinänsä lakiin perustuva verottajan tiedonsaantioikeus ei luonut viranomaiselle oikeutta rajoittamattomaan tiedonsaantiin pankkia ja sen asiakkaita kohtaan. Lakiehdotuksen perustelut tietosuoja-asetuksen soveltamisen, erityisesti 5 ja 6 artiklan osalta, ovat tarkoitushakuiset ja aiheuttavat myös

perustuslaillisen tulkintaongelman yksityisyyden suojan sekä luottolaitoslain mukaisen pankkisalaisuuden osalta.

Vain luotonantajien käyttöön tarkoitettu oikea positiivinen luottorekisteri voidaan toteuttaa myös asiakkaan suostumukseen perustuen, jolloin tietojenkäsittelyperuste ei muodosta ongelmaa.

Rekisteristä ei pidä tehdä uutta kansallista raportointityökalua viranomaisille ainakaan, ellei samalla voida rajoittaa voimassa olevia päällekkäisiä kansallisia ja EU:n liitännäisiä raportointivelvoitteita. Esimerkiksi viranomaistulkinnoin on kansallisesti velvoitettu toimittamaan Tullin ylläpitämään Tilirekisteriin vastoin EU:n direktiiviä tietoja luottokorttitileistä, jotka nyt tulisivat myös positiivisen luottorekisterin piiriin. Kahdenkertaisesta raportoinnista tulee luopua tämän uuden lakimuutoksen myötä.

Käytännön valmistelutyössä on tuotu tähän mennessä esiin, että rekisteriin kerättäisiin jopa yli 50 erilaista tietotyyppiä jokaista luottoa koskien. Tämä on todella raskas raportointivelvoite luotonantajille ja näistä tiedoista voitaneen arvioida suurimman osan olevan tarpeellinen vain viranomaisten tiedonhankintaa varten. Oikea positiivinen luottorekisteri ei edellytä näin massiivista tiedonsiirtoa ja rekisteröintiä, josta aiheutuu luotonantajille huomattavia kustannuksia ja jotka kustannukset tietysti joudutaan siirtämään suomalaisille kuluttajille luotonottajina.

Ilmoitusvelvollisten osalta perustelut jättävät avoimeksi muiden ulkomaisten kuin ETA-alueen luotonantajien ilmoitusvelvollisuudet rajat ylittävässä palveluntarjonnassa. Tältä osin perusteluja olisi tarkennettava, mukaan lukien tilanteet, joissa saatavakantojen siirto perintätarkoituksissa siirretään ETA-alueen ulkopuolelle. Ulkomaisiin ETA-luotonantajiin kohdistuvassa sääntelyssä tulisi muutenkin arvioida, voidaanko massiivinen tiedonsiirtovelvoite kansalliseen rekisteriin tulkita EU-oikeuden vastaiseksi kilpailunrajoitteeksi ja markkinoille tulon esteeksi.

Rekisterin käyttöönotto ja käyttö luottojen myöntämisessä

Ehdotukseen sisältyy useita luotonantajien kohdalta ongelmallisia kohtia, joita tulisi jatkovalmistelussa tarkentaa:

Olemassa olevan luottokannan siirto uuteen rekisteriin. Vaikkakin lakisääteinen, uusi velvoite tarkoittaa kuitenkin täysin uutta henkilötietojen käyttötarkoitusta ja siirtoperustetta, jota luotonantajat eivät ole voineet huomioida tietosuojaselosteissaan ja asiakassopimuksissaan. Mikäli tällainen velvoite luodaan, tulisi Tietosuojavaltuutetulta saada etukäteen selkeä lausunto, että lakisääteinen velvoite on tässä tapauksessa sellainen, joka ehdottomasti oikeuttaa ehdotuksen mukaiseen asiakkaiden henkilötietojen siirtämiseen. Ei voi olla luotonantajien oikeusturvan suojan kannalta mahdollista, että asiakkaat voisivat riitauttaa tiedonsiirtojen perusteet jälkikäteen ja

luotonantajat altistuvat tietosuoja-asetuksen massiivisille sanktiomaksuille, koska lainsäännökset ovat ristiriitaisia.

Luotonantajien tiedonsaanti rekisteristä tulisi selkeästi rajoittaa vain niihin luotonantajiin, jotka ovat rekisterin tietojen luovuttajia. Rekisterin ulkopuolisilla luotonantajilla tai muilla mahdollisilla toimijoilla ei pitäisi olla oikeutta luottotietoraporttien saamiseen, jos ne eivät osallistu rekisterin perustamis- ja ylläpitokustannuksiin. Mikäli luottotietoraporttien saaminen kuitenkin sallitaan ulkopuolisille tiettyjä rajattuja tarkoituksia varten, kuten esim. kolmannen maan luottolaitokselle tai vuokranantajalle huoneenvuokrasopimuksia tehtäessä, tulee raportin hinta ulkopuolisille olla monikymmenkertainen rekisterin tiedonluovuttajien hinnoitteluun verrattuna. Tämä olisi asianmukaista tarkentaa ehdotuksessa.

Rekisterille tulee lain säädöksillä antaa julkinen luotettavuus. Tämä tarkoittaa, että luotonantajalla on oltava oikeus luottaa rekisteristä saamiinsa tietoihin ja vilpittömässä mielessä olevan luotonantajan tulee voida perustaa luottopäätös näihin tietoihin. Tämä koskisi tietysti sekä tulo- että menotietoja. Luotonantajan suorittamaa luotonarviointia rekisterin tietojen perusteella ei siten tule olla mahdollista jälkikäteen kiistää tai riitauttaa. Kun ehdotuksen mukaan rekisteristä saatavan luottotietoraportin käyttö on pakollista aina ennen luottosopimusta, niin luottopäätös tulee voida tehdä näillä tiedoilla ja myös pelkästään näillä tiedoilla, ellei tapauskohtaisesti luoton tyyppistä riippuen sen myöntäminen edellytä muita selvityksiä.

Vapaaehtoisen luottokiellon juridinen merkitys on selvennettävä. Jos merkintä on rekisteröity ja voimassa, tulee laissa tuoda selvästi esiin, että luotonantajalla on oikeus hylätä luottihakemus tällä perusteella. Tätä oikeutta hylätä hakemus ei pitäisi voida kiistää esimerkiksi syrjintäväitteillä tai vastaavilla. Luotonantajan ei tarvitsisi esittää mitään muita perusteluja luottohakemuksen hylkäämiseksi, kuin vapaaehtoinen luottokiello. Olisi myös hyvä selvittää niitä ”erityisen varovaisuuden” todentamisen tapoja, joita esitys edellyttää, mikäli luotto kiellosta huolimatta on myönnetty.

Velkajärjestelyt on ehdotuksessa käsitelty epäselvästi. Ehdotus antaa ymmärtää, että luotonantajilla olisi näistä ilmoitusvelvollisuus rekisteriin, mutta todellisuudessa luotonantajilla ei ole näihin liittyen mitään säädettyä rekisteröimisvelvoitetta. Käytännössä luotonantajat eivät toisinaan edes saa näistä mitään tietoa, jos velallinen on unohtanut ilmoittaa velan olemassaolon. Ehdotusta tulee muuttaa siten, että velkajärjestelyt ja saneerausohjelmat tulee velvoittaa ilmoittamaan rekisteriin tuomioistuimien tai OM:n tietorekisterien ylläpitäjien toimesta. Nämä ilmoitukset eivät voi kuulua luotonantajien vastuulle.

Maksuviiveen ilmoittamisen aikarajaksi on ehdotettu 45 päivää. Kuten ehdotuksestakin ilmenee, tämä ei ole muiden maksuviiveitä koskevien säännösten mukainen aikaraja. Ei ole perusteltua luoda tällä ehdotuksella uusia maksuviivekäsitteitä luotonantajille vaan ehdotusta tulisi muuttaa niin, että

luotonantajat voisivat hyödyntää niillä jo järjestelmissä olevia viivekirjauksia, joko 30 päivää ja/tai 60 päivää.

Rekisterin kustannukset ja käyttömaksut

Kuten todettu, rekisterin käyttöönotto aiheuttaa huomattavat IT-kustannukset luotonantajille, koska järjestelmiin joudutaan rakentamaan toiminnallisuuksia ja tiedonsiirtokapasiteettia, joita järjestelmiin ei ole alun perin tarkoitettu. Tämä koskee sekä kertakustannuksia että jatkuvaa ylläpitoa. Yleisesti arvioimme ehdotuksessa esitetyt luotonantajille aiheutuvien kustannusten olevan selvästi alakanttiin.

Ehdotuksessa mukaan luotonantajien olisi pakko hakea maksullinen luottotietoraportti rekisteristä aina ennen luottosopimuksen tekemistä, mutta käytännössä ennen luottopäätöksen tekemistä. Hinnaksi on arvioitu 1-2 euroa kappale. Ehdotuksessa ei kuitenkaan huomioida sitä, että yhtä myönnettyä lainaa kohden luotonantajat joutuvat jo nyt käsittelemään huomattavan määrän luottihakemuksia. Olemme arvioineet, että jokaista kuluttajan kanssa tehtyä luottosopimusta kohden jopa 30 hakemusta hylätään luotonhakuprosessin aikana, joko luotonantajan tai luotonhakijan toimesta. Tästä voidaan laskea, että jokaista solmittua luottosopimusta kohden kustannus luottotietoraporteista voi nousta noin 60 euroon. Tämä on huomattava kustannus, varsinkin kun KSL jo nyt rajoittaa asiakkaalta perittävät muut kuin korkoon liittyvät luottokustannukset 0,01 % päivältä tai enintään 150 euroon vuodessa. Ehdotusta tulisi täydentää siten, että samalla KSL:n mukaista luottokattoa nostetaan tai mielummin se poistetaan ja Suomessa tulisi siirtyä EU:n sääntelyn tarkoituksen mukaiseen todellisen vuosikoron tarkasteluun ja poistaa kansallinen keinotekoinen euromääriin ja nimelliskorkoon perustuva sääntely.

Luotonantajien on erittäin vaikea tai pienemmissä luotoissa jopa mahdotonta periä ehdotuksen mukaisia positiivisen luottorekisterin kustannuksia luottoasiakkailtaan kustannusvastaavasti. Tämä johtaa luottokorkojen nostamiseen tai korkokaton nykyisellä tasolla jopa siihen, ettei riskit ja kustannukset kattavaa luotonantoa voi Suomessa kestävästi tarjota varsinkaan pienemmissä kertaluotoissa. Maksajaksi päätyvät ne sinänsä takaisinmaksukykyiset ja vähäriskisimmät asiakkaat, joiden luottokustannuksista uudet lisäkustannukset joudutaan kokonaisuudessaan kattamaan.

Ehdotuksen lakitekstit

Kiinnitämme huomiota, että ehdotetut KSL 7:14 ja 7a:11 sanamuodot eivät viittaa ”positiiviseen luottotietorekisteriin” vaan yleisesti riittäviin luottotietorekisterin tietoihin. Muotoilua olisi syytä tarkentaa siten, että lainkohdassa viitataan nimenomaan lakiin positiivisesta luottotietorekisteristä. Lisäksi pykälään tulisi lisätä maininnat siitä, että rekisteristä saatavia tietoja ei ole tarpeen erikseen tarkistaa ulkopuolisista lähteistä ja että kuluttajan luottokelpoisuus voidaan riittävästi arvioida rekisteristä saatujen tietojen perusteella.

Yleisesti uuden positiivisen luottotietorekisterilain pykälistä toteamme, että erityisesti tietojen tallentamista koskevien 5 § -8 § yksityiskohtaiset määräykset tulevat tuottamaan paljon käytännön tulkintaongelmia. Esimerkkinä joustavien maksuehtojen, maksuvapaiden ja lyhennysvapaiden vaikutus kuukausierien raportointiin. Lisäksi 20 § tulisi tarkentaa niin, että vakuudelliset ja vakuudettomat lainat esitetään luottotietoraportilla erikseen, koska niillä on erilainen vaikutus kuluttajan luottokelpoisuuden arvioinnissa.

Vantaa 7. toukokuu 2021

RESURS BANK AB SUOMEN SIVULIIKE

Kari Lähteenmäki

Sivuliikkeen johtaja

Lähteenmäki Kari
Resurs Bank